

Kansallisesti yhtenäisiä linjauksia koskien
opiskelijoiden aiemmin hankitun osaamisen
tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT)
käytäntöjä

Työryhmän loppuraportti 31.3.2020

Sisällysluettelo

1	Taustaa	2
2	Käsitteet	3
3	Johdanto suosituksiin	3
3.1	Keitä AHOT-menettely koskee?.....	3
3.2	Tutkintoon kuuluvan suorituksen voi hyväksilukea	4
3.3	Opintopisteiden määrää ei rajoiteta hyväksiluvuissa	5
3.4	Osaamistavoitteet arvioinnin perusteena, ei opintopisteiden määrä	6
3.5	Samaa opintojaksoa ei voi käyttää useaan kertaan saman tutkinnon sisällä	7
3.6	Korkeakouluissa suoritettujen opintojen hyväksilukeminen	7
3.7	Hyväksilukuja koskevia rajoituksia	8
4	Työryhmän esitykset, jotka vaativat akateemista keskustelua	9
4.1	Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa suoritettujen opettajan pedagogisten opintojen hyväksilukeminen	9
4.2	Muulla kuin muodollisessa koulutuksessa hankittu osaaminen	10

1 Taustaa

Yliopistojen opintoasioiden johtajien foorumi (OHA-foorumi) perusti maaliskuussa 2019 työryhmän valmistelemaan kansallisesti yhtenäisiä linjauksia koskien opiskelijoiden aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) käytäntöjä ja prosesseja.

Työryhmän kokoonpano:

Tommi Haapaniemi, erikoissuunnittelija, Itä-Suomen yliopisto
 Erkki Härkönen, kehittämisasiantuntija, Turun yliopisto (1.1.2020 alkaen)
 Ole Karlsson, koordinaattori, Åbo Akademi
 Mari Knuuttila, opintoasiainpäällikkö, Aalto-yliopisto
 Satu Kouki, opintopalveluiden päällikkö, Itä-Suomen yliopisto (15.2.2019 saakka ja 1.1.2020 alkaen)
 Maija Pohjanpalo, suunnittelija, Helsingin yliopisto
 Mervi Pyyhtiä, asiantuntija, Helsingin yliopisto
 Niina Simanainen, opintopäällikkö, Jyväskylän yliopisto
 Kati Toikkanen, päällikkö, oppimisen ja koulutuksen kehittämisen palvelut, Tampereen yliopisto, työryhmän puheenjohtaja
 Soili Törmälä, suunnittelija, Oulun yliopisto
 Sonja Vainio, projektisuunnittelija, Turun yliopisto (31.12.2019 saakka)

Työryhmä työskenteli etä- ja lähitapaamisissa, Teams-verkkoalustalla sekä jakautuen eri teemojen ja tarpeiden mukaisesti pienempiin ryhmiin. Työn taustoittamiseksi ryhmä koosti kattavan koosteen yliopistojen AHOT-käytännöistä, niiden yhteneväisyyksistä ja niiden keskeisistä eroista. Käytäntöjen ja prosessien vertailun perusteella nostettiin linjattavaksi sellaisia kysymyksiä, joissa nähtiin suurin tarve ja mahdollisuus yhtenäisiin linjauksiin. Linjausten valintaan ja sisältöön vaikuttivat myös muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriön AHOT-selvitys (Mikkola & Haltia 2019), Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 (<https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>) sekä yliopistojen uusi rahoitusmalli (OKM, 2018). Työn taustaksi työryhmä kokosi ja hyödynsi myös muuta materiaalia viimeaikaisista kansallisista ja kansainvälisistä osaamisen tunnistamista koskevista selvityksistä (ks. luettelo materiaaleista raportin liitteenä).

Työryhmä valmisteli ja toteutti syys-lokakuussa 2019 OHA-forumin kautta yliopistoille linjauksista kyselyn, joka sisälsi 14 kysymystä, esitystä tai väittämää. Yliopistoja pyydettiin ilmoittamaan niihin kantansa sekä perustelut lyhyesti. Vastaukset saatiin 10 yliopistolta. Lisäksi kieli- ja viestintäopintoja koskevien linjausten osalta lähetettiin erillinen kommentointipyyntö kielikeskusverkostolle, mutta kommentteja ei saatu. Yliopistojen vastausten perusteella työryhmä valmisteli työpajan opintoasioiden päville Lappeenrantaan marraskuussa 2019, josta saatiin lisämateriaalia työhön. Työryhmän toiminnan aikana on myös käynnistynyt keskustelu ja valmistelu linjauksista ammatillisen opettajankoulutuksen opintojen hyväksilukemisen käytännöistä. Työryhmän esityksiä on käsitelty OHA-forumin kokouksissa syksyllä 2019 ja tammikuussa 2020, OHA-forumin ja AMK-OHA:n yhteisessä tapaamisessa 21.2.2020 sekä Synergiaryhmän työpajassa 22.1.2020. Yliopistojen rehtorien neuvosto Unifi hyväksyi raporttiluonnoksen 5.2.2020 ja pyysi työryhmää vielä selvittämään yhden erityiskysymyksen (ks. suositus 8 d).

Muun kuin muodollisen osaamisen, erityisesti työelämässä syntyneen osaamisen, osalta työryhmä arvioi, että ammattikorkeakoulujen kokemuksiin ja käytäntöihin tulee perehtyä ennen linjausten laatimista (ks. kohta 4.2.). Käsittely jatkuu Oulussa 20.–21.8.2020 Pedaforum-päivillä, jossa muualla kuin muodollisessa koulutuksessa hankitun osaamisen hyväksilukemiseen ja opinnollistamiseen liittyviä parhaita käytäntöjä kerätään ja työstetään yhdessä akateemisen henkilöstön kanssa.

Työryhmä ei keskustellut eikä käsitellyt tarkemmalla tasolla käytännön prosesseja tai esimerkiksi digitaalisia työvälineitä, koska näissä on erittäin suurta vaihtelua. Lähitulevaisuudessa opintotietojärjestelmien yhtenäistyessä digitaalisten prosessien ottaminen mukaan tarkasteluun voi tulla kyseeseen, sillä AHOT-prosesseja voidaan käsitellä Peppi- ja Sisu-järjestelmissä. Työskentelyn aikana todettiin myös säädöstekstien ajanmukaistamisen tarve (Yliopistolaki 44§, Asetus yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista 25§). Säädökset nykyisellään eivät ole estäneet käytäntöjen kehittämistä, mutta tekstit eivät vastaa kaikilta osin tämänhetkisiä ja kehitteillä olevia käytäntöjä.

2 Käsitteet

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT) tarkoittaa eri menettelyjä, joilla opiskelijan osaaminen voidaan arvioida ja hyväksyä osana hänen opintojaan. **Tunnistamisella** tarkoitetaan osaamisen arviointia eri muodoissaan ja **tunnustamisella** menettelyjä, joilla aiemmin hankitun osaamisen perusteella opiskelijalle kirjataan opintosuoritus tai hyväksiluku.

Osaaminen voi syntyä muodollisessa koulutuksessa tapahtuvan **virallisen oppimisen** lisäksi **epävirallisen oppimisen** (täydennyskoulutus, vapaa sivistystyö yms.) tai **arkioppimisen** (esim. työkokemus, luottamustoimet, harrastukset) yhteydessä. Opiskelijan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen perustuu tutkinnon ja sen osien (opintokokonaisuuksien, opintojaksojen) osaamistavoitteisiin (ks. tarkemmin Neuvoston suositus 2012, liite)

Hyväksilukemisella tarkoitetaan opiskelijan aiemmin suoritettujen opintojen, harjoittelun, työkokemuksen tai muun osaamisen hyväksymistä osaksi suoritettavaa tutkintoa, opintokokonaisuutta tai opintojaksoa. Hyväksilukeminen edellyttää, että hyväksiluettavat opinnot tai muuten hankittu osaaminen vastaavat tutkinnolle tai sen osille asetettuja osaamistavoitteita. Hyväksilukemisen muotoja ovat sisällyttäminen ja korvaaminen.

Sisällyttämisellä tarkoitetaan muualla suoritettujen opintojakson tai opintokokonaisuuden hyväksymistä tutkintoon sellaisenaan. **Korvaamisella** tarkoitetaan opetussuunnitelman mukaisen opintojakson tai sen osan suorituksen myöntämistä opiskelijan aiempien opintojen tai muun osaamisen perusteella.

3 Johdanto suosituksiin

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tarkoituksena on, että opiskelija voi lukea hyväkseen opintoja, joiden osaamistavoitteet hän voi osoittaa hallitsevansa korkeakoulun määrittelemällä tavalla. Osaaminen voi olla syntynyt aiempien opintojen myötä tai olla muutoin hankittua. Osaamisen ja hyväksiluettavien opintojen arviointi pohjautuu osaamisperustaiseen opetussuunnitelmaan ja siinä kuvattuihin osaamistavoitteisiin. Jos opiskelijan aiempi osaaminen on osaamistavoitteita vastaavaa, voidaan osaaminen hyväksilukea. AHOT-prosessin näkökulmasta opetussuunnitelmatyöllä voidaan myös varmistaa, että opiskelijalta ei tarpeettomasti vaadita saman osaamisen suorittamista uudelleen ja että aiemman osaamisen hyväksilukeminen tukee uuden oppimista ja opintojen etenemistä.

3.1 Keitä AHOT-menettely koskee?

Suositus 1

AHOT-menettely koskee kaikkia opiskelijoita, joilla on opiskeluoikeus (tutkintokoulutus, erilliset opiskeluoikeudet, avoimen yliopiston opiskelijat, erikoistumiskoulutus, erikoislääkäri-, erikoishammaslääkäri- ja erikoiseläinlääkärikoulutukset). Hyväksilukuja ei voida tehdä opiskelijalle,

joka on ilmoittautunut poissa olevaksi tai joka ei ole kirjoilla. Kansainvälisten yhteistutkinto-ohjelmien opintoja koskevista periaatteista päätetään niitä koskevissa sopimuksissa ja opetussuunnitelmissa.

Vastuu hyväksilukuprosessin käynnistämisestä on opiskelijalla. Tutkinto-opiskelijan ei tule hakea hyväksilukua, jos hän ei aio sisällyttää hyväksiluettuja opintoja tutkintoonsa. Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta hyväksilukuhakemuksen tekemiseen.

Yliopistoille lähetetty esitys (100 % kannatti esitystä):

AHOT-menettely koskee kaikkia opiskelijoita, joilla on opiskeluoikeus (tutkintokoulutus, erilliset opiskeluoikeudet, avoimen yliopiston opiskelijat, erikoistumiskoulutus, erikois- ja erikoishammaslääkäriskoulutukset). Hyväksilukuja ei voi tehdä opiskelijalle, joka on ilmoittautunut poissa olevaksi tai joka ei ole kirjoilla.

Yliopistoille lähetetty esitys (80 %) kannatti:

Hyväksiluettu opinto on sisällytettävä tutkintoon, jos kyseessä on tutkinto-opiskelija.

Perustelut:

- Yliopistolaki: ”Opiskelija saa tutkintoa tai erikoistumiskoulutusta suorittaessaan yliopiston päätöksen mukaisesti lukea hyväkseen muussa kotimaisessa tai ulkomaisessa korkeakoulussa taikka muussa oppilaitoksessa suorittamia opintoja sekä korvata tutkintoon tai erikoistumiskoulutukseen kuuluvia opintoja muilla samantasoisilla opinnoilla. Opiskelija saa yliopiston päätöksen mukaisesti lukea hyväkseen sekä korvata tutkintoon tai erikoistumiskoulutukseen kuuluvia opintoja myös muulla tavoin osoitetulla osaamisella”.
- Yliopistolaki ei velvoita tekemään hyväksilukuja muille kuin tutkintoa tai erikoistumiskoulutusta suorittaville. Yliopistojen käytännöt ovat tällä hetkellä vaihtelevia ja opiskelijoiden tasavertaisen kohtelun kannalta käytännöt on tarkoituksenmukaista yhtenäistää. Jatkuvan oppimisen kannalta hyväksiluvun rajaaminen vain tutkinto-opiskelijoille ja erikoistumiskoulutusta suorittaville ei ole tarkoituksenmukaista.

3.2 Tutkintoon kuuluvan suorituksen voi hyväksilukea

Suositus 2

Hyväksiluvun kannalta ei ole merkitystä sillä, sisältyykö hyväksiluettu osaaminen jo johonkin tutkintoon. Poikkeuksena on mm. tilanne, jossa hakukelpoisuuden antaneesta tutkinnosta ei voi hyväksilukea. Lisäksi hyväksiluvussa voidaan ottaa huomioon hyväksiluettavien opintojen taso ja lähtökohtaisesti pakolliset opinnot tulisi voida hyväksilukea.

Yliopistoille lähetetty esitys (80 % kannatti esitystä):

Hyväksiluvun kannalta ei ole merkitystä sillä, sisältyykö hyväksiluettu osaaminen jo johonkin tutkintoon.

Yliopistoille lähetetty kysymys (70 % vastasi myöntävästi):

Jos opinto sisältyy jo johonkin alempaan korkeakoulututkintoon, pitäisikö se voida hyväksilukea ylempään korkeakoulututkintoon? Esimerkki: Jos on kaksi kandidaatintutkintoa, saa toiseen sisältyvän sivuaineen hyväksilukea maisterintutkintoon.

Perustelut:

- Hyväksiluvun kannalta ei ole merkitystä sillä, sisältyykö hyväksiluettu osaaminen jo johonkin tutkintoon. Osaaminen on oleellista.

- Lisäksi tutkinnon suorittamiseen liittyvä ohjeistus (tutkintorakenne, opetussuunnitelma, tutkintosääntö tms.) määrittää, minkä taseisia opintoja kukin saa tutkintoonsa sisällyttää. Tällöin kyse ei ole osaamisesta, vaan tutkinnon suorittamiseen liittyvästä ohjeistamisesta (suora kommentti vastauksista: ”Pitäisi pystyä hyväksilukemaan sellaisia opintoja, jotka muutenkin voisivat sisältyä tutkintorakenteeseen, opintojen taso on ratkaisevaa”).

Huomio yliopistoilta tulleista kommentteista:

Jotta vältetään ns. tutkintoshoppailu, tulisi olla rajoituksia sen suhteen, kuinka monta opintopistettä voidaan hyväksilukea toiseen tutkintoon sisältyviä opintoja. Tästä asiasta on erikseen kirjattu kohdassa 3.3.

3.3 Opintopisteiden määrää ei rajoiteta hyväksiluvuissa

Suositus 3:

Opintopisteiden määrää ei rajoiteta hyväksiluvuissa. Osaamisperusteisuus on keskiössä arvioitaessa hyväksilukemista. Hyväksilukemista arvioitaessa ratkaisevat opintojakson kuvatut osaamistavoitteet, ei opintopisteiden määrä. Hyväksilukua arvioitaessa keskiössä on korvattava opintosuoritus. Opiskelijan muualla tai aiemmin hankkima osaaminen suhteutetaan suoritettavan tutkinnon, opintokokonaisuuden tai opintojakson osaamistavoitteisiin. Jos osaaminen vastaa osaamistavoitteita, osaaminen voidaan hyväksilukea. Opetussuunnitelmatyöllä tulee varmistaa, että jos jo saavutetun osaamisen katsotaan vastaavan korvattavaa opintosuoritusta, ei opiskelijalta vaadita saman osaamisen suorittamista uudelleen. Tästä syystä opiskelijan hankkimaa osaamista on suositeltavampaa arvioida sisällöllisesti kuin määrällisesti.

Yliopistoille lähetetty kysymys (60 % kannatti):

Monella yliopistolla on rajausta siitä, kuinka paljon opintopistemäärällisesti tutkintoon tulee sisältyä omassa yliopistossa suoritettuja opintoja (esim. 50 %). Tarvitaanko tästä kansallinen linjaus?

Yliopistoille lähetetty kysymys (70 % vastasi, että ei ole tarkoituksenmukaista vaatia uusia suorituksia):

Jos tulee toiseen yliopistoon melkein valmiilla tutkinnolla, onko tarkoituksenmukaista osaamisperustaisuuden kannalta vaatia uusia opintosuorituksia, jotta esityksessä 11 mainittu pisteraja täyttyy?

Yliopistoille lähetetty kysymys (80 % ei kannattanut):

Pitäisikö avoimen yliopiston opinnoissa tai muissa erillisissä opinnoissa olla rajoitus hyväksilukujen osuudessa?

Työryhmä kävi keskustelua opintopisteiden hyväksilukujen 50 %:n säännöstä, jota suurin osa yliopistoista kannattaa. Työryhmä ei kuitenkaan päässyt tästä yhtenevään suositukseen. Työryhmä ei esitä yhteistä kansallista suositusta, mutta jos yliopisto itse linjaa opintopisteiden määrää koskevista rajoituksista, niin tulisi pitää mielessä yliopistojen kesken hyvin yleisesti vallitseva rajoitus.

Suositus 4: Jos yliopisto kuitenkin rajoittaa opintopisteiden määrää, tulee huomioida:

Kokonaisuudessaan korkeakoulututkintoon tulee sisältyä omassa yliopistossa suoritettuja opintoja 50 % eli voidaan hyväksyä hyväksiluvulla enintään 50% opintoja. Poikkeuksena tästä ovat mm. siirto-opiskelijat, kaksoistutkintoon johtavat koulutusohjelmat tai avoimen korkeakoulun väyläopinnot, joiden opintopistemääriä ei rajoiteta tässä. Siirto-opiskelijan siirron perusteena olevat aiemmat opinnot hyväksiluetaan mahdollisimman täysimääräisesti tutkintorakenteen ja tutkinnon

osaamistavoitteiden sen mahdollistaessa. Hyväksiluettavan osaamisen on oltava tutkinnon opetussuunnitelman tai opintokokonaisuuden tai opintojakson osaamistavoitteiden mukaista.

3.4 Osaamistavoitteet arvioinnin perusteena, ei opintopisteiden määrä

Suositus 5

Hyväksilukemista arvioitaessa ratkaisevat opetussuunnitelmaan sisältyvät osaamistavoitteet, lähtökohtana ei ole ainoastaan opintopisteiden määrä. Enintään yhden opintopisteen vajuus korvattavan opintosuorituksen ja muualla tai aiemmin suoritettuna opintosuorituksen välillä on hyväksyttävä, mikäli opintosuoritusten osaamistavoitteet vastaavat toisiaan.

Korvaavuus merkitään opintosuoritusrekisteriin korvattavan opintojakson tai -kokonaisuuden opintopistemäärän mukaisesti. Jos opiskelija on tehnyt esimerkiksi neljän opintopisteen laajuisen opintosuorituksen ja haluaa korvata viiden opintopisteen laajuisen opintosuorituksen, opiskelijalle kirjataan hyväksiluettu suoritus viiden opintopisteen laajuisena.

Vastaavasti korvaavuutta ei kirjata laajempaan kuin korvattavan opintosuorituksen laajuudeksi on määritelty opetussuunnitelmassa. Jos opiskelija on tehnyt esimerkiksi kuuden opintopisteen suorituksen ja hakee korvaavuutta viiden opintopisteen suoritukselle, hänelle kirjataan korvaavuus viiden opintopisteen laajuisena. Poikkeuksena tästä ovat siirto-opiskelijat, joiden kohdalla kaikki opintosuoritukset suositellaan hyväksiluettavaksi täysimääräisinä.

Tutkintoon sisällytettävät muualla tai aiemmin suoritettuna opintosuoritukset kirjataan opiskelijan opintosuoritusrekisteriin opintosuorituksen alkuperäisellä laajuudella.

Yliopistoille lähetetty esitys (80 % kannatti):

Hyväksilukemista arvioitaessa ratkaisevat osaamistavoitteet, ei opintopisteiden määrä. Yhden opintopisteen vajuus on hyväksyttävä, ellei ole erityisiä perusteita toimia toisin. Jos opiskelija on tehnyt esimerkiksi neljän opintopisteen suorituksen ja hakee korvaavuutta viiden opintopisteen jaksoon, korvaavuus arvioidaan tapauskohtaisesti osaamistavoitteiden perusteella ja korvaavuus kirjataan kotiyliopiston opetussuunnitelman opintopistemäärän mukaisesti.

Perustelut:

- Hyväksilukua arvioitaessa keskiössä on korvattava opintosuoritus. Opiskelijan muualla tai aiemmin hankkima osaaminen suhteutetaan suoritettavan tutkinnon, opintokokonaisuuden tai opintojakson osaamistavoitteisiin. Jos saavutetun osaamisen katsotaan vastaavan korvattavaa opintosuoritusta, opiskelijalta ei ole tarkoituksenmukaista vaatia lisäsuoritusta vain siitä syystä, että opintopistemäärässä on yhden opintopisteen määrällinen ero. Korkeakoulujen opintojaksojen työmäärän kuvaaminen opintopisteillä on arvio, josta ei ole kansallisen tason yhtenäistä ohjeistusta. Tästä syystä opiskelijan hankkimaa osaamista on suositeltavampaa arvioida sisällöllisesti kuin määrällisesti.
- Linjaussuosituksena on sallia yhden opintopisteen ero opintosuoritusten välillä, jotta ohjeistus olisi yksiselitteinen. Avoin kirjaus tapauskohtaisesta harkinnasta olisi jättänyt enemmän harkintavaraa, mutta avoimen linjauksen katsottiin voivan johtaa yliopisto- tai jopa opettajakohtaisiin tulkintoihin ja opiskelijoiden eriarvoiseen kohteluun. Selkeän linjaussuosituksen katsottiin tukevan opettajia hyväksiluvun arvioinnissa.
- Korvaamisessa arvioidaan aina opetussuunnitelmaan sisältyvää opintosuoritusta, eikä siksi ole perusteltua kirjata hyväksilukua laajempaan kuin opetussuunnitelmassa on määritelty korvattavan opintojakson tai opintokokonaisuuden laajuudeksi. Poikkeuksena tästä ovat

siirto-opiskelijat, joihin sovelletaan opinto-oikeuden siirron sääntöjä. Sisällytyksessä opintopisteiden määrä on perusteltua hyväksilukea alkuperäisessä laajuudessaan, sillä kyseessä on opetussuunnitelman ulkopuolinen suoritus, joka liitetään osaksi tutkintoa.

3.5 Samaa opintojaksoa ei voi käyttää useaan kertaan saman tutkinnon sisällä

Suositus 6

Tutkinnon sisällä ei kirjata tuplapisteitä, vaan tilanne tulee ratkaista opetussuunnitelmatyöllä. Mikäli sama opintojakso kuuluu useampaan opintokokonaisuuteen, ilmoitetaan opetussuunnitelmassa, miten sen jo aiemmin suorittanut opiskelija rakentaa opintokokonaisuuden saavuttaakseen sen osaamistavoitteet ja minimilaajuuden. Mikäli opetussuunnitelmassa ei ole kuvattu vaihtoehtoja, sovitaan suorituksesta henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa.

Yliopistoille lähetetty esitys (80 % kannatti)

Tutkinnon sisällä ei kirjata tuplapisteitä, vaan tilanne tulee ratkaista opetussuunnitelmatyöllä. Mikäli sama opintojakso kuuluu useampaan opintokokonaisuuteen, ilmoitetaan opetussuunnitelmassa, miten sen jo aiemmin suorittanut opiskelija rakentaa opintokokonaisuuden saavuttaakseen sen osaamistavoitteet.

Esimerkki:

X-kandiohjelman perusopintoihin (25 op) kuuluu opintojakso Kohti tutkivaa työtapaa (5 op) ja aineopintoihin (40 op) opintojaksot Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät I (5 op) ja Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät I (5 op).

Opiskelija suorittaa valinnaisina opintoina/sivuaineopintoina alan Z opintokokonaisuuden, jonka perusopintoihin (25 op) kuuluu opintojakso Kohti tutkivaa työtapaa (5 op) ja aineopintoihin (35 op) opintojaksot Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät I (5 op) ja Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät I (5 op).

- Tässä tapauksessa tulee määritellä, mitä perus- ja/tai aineopinnot suorittanut opiskelija suorittaa alan Z opintokokonaisuuksiin kuuluvien, jo suorittamiensa opintojaksojen sijaan.

3.6 Korkeakouluissa suoritettujen opintojen hyväksilukeminen

Suositus 7

Sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa suoritettuja opetussuunnitelman mukaisia opintoja voidaan hyväksilukea sekä korvaamalla että sisällyttämällä. Yliopisto arvioi suoritettujen opintojen hyväksilukemisen osaamistavoitteiden ja opintojen tason perusteella.

Yliopistoille lähetetty esitys (90 % kannatti)

Sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa suoritettuja opintoja voidaan hyväksilukea sekä korvaamalla että sisällyttämällä.

Yliopistoille lähetetty esitys (90 % kannatti):

Korkeakoulujen järjestämänä täydennyskoulutuksena suoritettuja kursseja voidaan sisällyttää tutkintoon, jos ne ovat tutkinnon osia (opetussuunnitelman mukainen opetus vs. muunlainen kurssi). Täydennyskoulutuksena suoritetuilla kursseilla voi hakea muulla tavalla hankitun osaamisen tunnustamista.

Perustelut ja huomioita:

- Kansallisen tutkintojen viitekehysten (National Qualifications Framework, NQF) mukaan tutkintojen tuottamat osaamiset ovat samoilla tasoilla (koskee opetussuunnitelman mukaisia opintoja).
- Korkeakoulujen järjestämänä täydennyskoulutuksena suoritettuja kursseja voidaan **sisällyttää** tutkintoon, jos ne ovat tutkinnon osia (sisältyvät korkeakoulun tutkintokoulutuksen opetussuunnitelmaan). Jos opiskelija on suorittanut täydennyskoulutuksena muunlaisen kurssin, hän voi hakea **hankitun osaamisen tunnustamista ja tunnustamista** tiettyyn opintojaksoon, mikäli osaamistavoitteet täyttyvät. (Yliopistolaki §44: ”Opiskelija saa yliopiston päätöksen mukaisesti lukea hyväkseen sekä korvata tutkintoon tai erikoistumiskoulutukseen kuuluvia opintoja myös muulla tavoin osoitetulla osaamisella”.)

3.7 Hyväksilukuja koskevia rajoituksia**Suositus 8 a**

Hyväksilukua ei tehdä, mikäli opiskelija on jo suorittanut opintojakson, johon hän hakee korvaavuutta tai muulla tavoin hankitun osaamisen tunnustamista.

Yliopistoille lähetetty esitys (100 % kannatti):

Hyväksilukua ei tehdä, mikäli opiskelija on jo suorittanut opintojakson, johon hän hakee hyväksilukua.

Perustelut:

- Hyväksiluettava osaaminen ei saa olla päällekkäistä tutkintoa varten jo tehtyjen suoritusten tai hyväksiluetun osaamisen kanssa.

Suositus 8 b

Hyväksilukea voi vain hyväksytysti suoritettuja opintojaksoja.

Suositus 8 c

Opinnäytteitä ja kypsyysnäytteitä ei voi hyväksilukea. Opiskelijan aiemmin suorittamassa tutkinnossa osoitettu suomen tai ruotsin kielen taito voidaan kuitenkin hyväksilukea.

Yliopistoille lähetetty esitys (90 % kannatti):

Opinnäytteitä ja kypsyysnäytteitä ei voi hyväksilukea. (Jos kielitaito on osoitettu aiemmassa tutkinnossa, sitä ei kuitenkaan tarvitse osoittaa uudestaan.)

Perustelut:

- Tutkintoasetus on kielitaidon osalta tiukempi: ”Opiskelijan ei tarvitse osoittaa suomen tai ruotsin kielen taitoa samalla kielellä suoritettavaa ylempää korkeakoulututkintoa varten annettavassa kypsyysnäytteessä, kun hän on osoittanut kielitaitonsa alemmaa korkeakoulututkintoa varten antamassaan kypsyysnäytteessä”.
- Yliopistot voivat kuitenkin omissa ohjeissaan antaa hyväksilukujen osalta väljempää ohjeita. Osaamisperustaisuuden kannalta on järkevää, ettei opiskelijan tarvitse osoittaa samaa osaamista uudelleen.

Suositus 8 d

Aiemmin toisessa korkeakoulussa hyväksiluettua suoritusta ei hyväksilueteta sellaisenaan, vaan osaamistavoitteiden täyttyminen tutkitaan alkuperäisestä suorituksesta.

Opiskelija voi kuitenkin esittää hakemuksensa perusteluina aiemman myönteisen hyväksilukupäätöksen aineiston.

4 Työryhmän esitykset, jotka vaativat akateemista keskustelua

Yliopistoille lähetetty esitys (80 % kannatti):

Ainakin Suomessa suoritettut opinnot tulisi kirjata alkuperäisellä arvosanalla, mikäli käytetty arviointiasteikko on sama.

Perustelu:

- *Hyväksiluvussa ei tässä tapauksessa ole kyse opiskelijan suorituksen uudelleenarvioinnista, vaan opettaja arvioi, vastaako aiemmin suoritettu opintojakso hyväksiluettavan opintojakson osaamistavoitteita, tasoa ja sisältöä.*

Nostoja kyselystä:

- Yliopistojen välillä tulisi vallita luottamus siitä, että opinnot yhtäläisillä osaamistavoitteilla on myös arvioitu samoilla perusteilla.
- Opiskelijan oikeusturvan kannalta on turvallisempaa, että arvosana säilyy samana tai vaihtoehtoisesti suoritusta kirjataan asteikolla hylätty-hyväksytty mikäli alkuperäinen asteikko on eri eikä sen soveltamisesta ole selkeää ohjeistusta suorituksen myöntäneen oppilaitoksen suoritusotteen yhteydessä.
- Arviointikriteerien erilaisuus kuitenkin asettaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan.

Työryhmä totesi, että kansallisella tasolla ei ole säännöksiä opintojen arvioinnissa käytettävistä arviointiasteikoista. Opinnäytetöitä lukuun ottamatta lähes kaikki yliopistot käyttävät kuitenkin opintojen arvioinnissa asteikkoa 0-5 tai hyväksytty-hylätty. Työryhmä pitää AHOT-näkökulmasta tärkeänä, että kaikissa yliopistoissa voitaisiin siirtyä käyttämään näitä arviointiasteikkoja. Lisäksi 0-5 -asteikolla olisi suositeltavaa käyttää vain kokonaislukuja, mikä helpottaisi hyväksilukuprosessia.

4.1 Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa suoritettujen opettajan pedagogisten opintojen hyväksilukeminen

Kartoitus

Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa suoritettujen 60 opintopisteen laajuiset opinnot antavat saman laaja-alaisen ammatillisen kelpoisuuden opettajan tehtäviin kuin yliopistossa suoritettujen opettajan pedagogiset opinnot. OHA-forumin asettaman AHOT-työryhmän työssä nämä opinnot näyttäytyivät ammattikorkeakouluissa suoritettujen opintojen hyväksilukemisen erityiskysymyksenä.

Työryhmän keskuudessa kartoitettiin tietoa siitä, voiko ammatillisessa opettajakorkeakoulussa suoritettujen opintojen (60 op) sisällyttää sellaisinaan yliopistossa suoritettavaan tutkintoon, ja mikäli tämä ei ole mahdollista, voiko opinnoilla korvata yliopistollisia opettajan pedagogisia opintoja (60 op) osin tai kokonaan. Esillä oli myös, millä tavoin ammatilliset opettajankoulutuksen opinnot jo suorittanut voi opiskella yliopistotutkintoa, johon kuuluvat pakollisina opettajan pedagogiset

opinnot; erityisesti se, voiko suorittaa tällaisen tutkinnon ilman että siihen sisältyisi opettajan pedagogiset opinnot.

Kartoituksen perusteella hyväksilukemisessa ei ole selkeää yhtenäistä linjaa, vaan asia on ratkaistu yliopistokohtaisesti. Osassa yliopistoja ammatilliset opettajankoulutuksen opinnot on voinut sisällyttää sellaisinaan tutkintoon, ja osassa yliopistoja näillä opinnoilla voi korvata opettajan pedagogisten opintojen opetussuunnitelman mukaisia opintojaksoja, mikäli opinnoilla on sisällöllinen vastaavuus. Mikäli opiskelijalla on paljon opettajakokemusta, sillä voi myös olla mahdollista korvata osa opintoihin vaadittavista opetusharjoittelusta. Mikäli opettajan pedagogiset opinnot ovat pakollinen osa tutkintoa, nämä opinnot tulee sisällyttää tutkintoon. Tällöin osa opinnoista voi olla mahdollista hyväksilukea ammatillisen opettajankoulutuksen opintojen perusteella.

Osassa yliopistoja ei ole lainkaan myönnetty hyväksilukua ammatillisten opettajankoulutuksen opintojen perusteella. Tätä on perusteltu sillä, että opiskelijalla on jo pedagoginen kelpoisuus suoritettuna ja hänellä tätä koskeva todistus.

Aineenopettajan koulutukseen sisältyvien opettajan pedagogisten opintojen hyväksilukeminen saattaa myös poiketa yliopistoissa luokanopettajan, erityisopettajan tai varhaiskasvatuksen opettajan tutkintoihin kuuluvien pedagogisten opintojen ahotoinnista.

Hyväksiluvun periaatteita käsitellään kasvatustieteellisen alan tiedekunnissa.

4.2 Muualla kuin muodollisessa koulutuksessa hankittu osaaminen

Opiskelija saa lukea hyväkseen sekä korvata opintoja myös muualla kuin muodollisessa koulutuksessa hankitulla osaamisella. Tällaista osaamista on voinut syntyä esimerkiksi epävirallisen oppimisen (täydennyskoulutus, vapaa sivistystyö yms.) tai arkioppimisen (esim. työkokemus, luottamustoimet, harrastukset) yhteydessä. Keskeistä on osaaminen, ei se, miten osaaminen on hankittu.

Muulla tavoin hankittua osaamista verrataan opintojakson osaamistavoitteisiin. Mikäli osaaminen ja osaamistavoitteet vastaavat toisiaan, voidaan korvaavuus myöntää joko kokonaan tai osittain. Osaamisen arvioimiseksi opiskelijan on osoitettava osaamisensa esimerkiksi todistuksen, tentin, portfolion, esseen, haastattelun tai muun soveltuvan menetelmän avulla. On suositeltavaa käyttää useampia arviointimenetelmiä, mutta menettely ei saa muodostua raskaammaksi kuin vastaavan opintosuorituksen arviointi olisi.

Muualla kuin muodollisessa koulutuksessa hankitun osaamisen hyväksilukemiseen ja opinnollistamiseen liittyviä parhaita käytäntöjä kerätään ja työstetään yhdessä akateemisen henkilöstön kanssa Pedaforum-päivillä Oulussa 20.–21.8.2020.

Liite: Kooste AHOT-materiaaleista

AHOT korkeakouluissa -hanke (ESR). 2013. Tunnista osaaminen. Suosituksia korkeakoulujen AHOT-prosessien suunnitteluun ja toteutukseen. Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea. Internet (Luettu 17.1.2020): <http://www.tunnistaosaaminen.fi/node/59>

Airola, A. & Hirvonen, H. 2012. Osaaminen näkyväksi. Kokemuksia osaamisen tunnistamisesta Itä-Suomen korkeakouluissa. Publications of the University of Eastern Finland. General series no 8. Internet (luettu 17.1.2020): http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0696-0/urn_isbn_978-952-61-0696-0.pdf

Cedefop (2015). European guidelines for validating non-formal and informal learning. Luxembourg: Publications Office. Cedefop reference series; No 104. <http://dx.doi.org/10.2801/008370>

Cedefop; European Commission; ICF (2017). European inventory on validation of non-formal and informal learning – 2016 update. Synthesis report. Luxembourg: Publications Office

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030. Internet (luettu 17.1.2020): <https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>

Mikkola, P. & Haltia, P. 2019. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa. Selvitys aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen ja tunnistamisen periaatteista ja käytänteistä korkeakouluissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Internet (luettu 17.1.2020): <https://minedu.fi/documents/1410845/5217581/Selvitys+aiemmin+hankitun+osaamisen+tunnustamisen+ja+tunnistamisen+periaatteista+ja+k%C3%A4yt%C3%A4nteist%C3%A4+korkeakouluissa+%2831.5.2019%29/ecd7d2a5-2c57-fdaf-b649-9cd08382bc73/Selvitys+aiemmin+hankitun+osaamisen+tunnustamisen+ja+tunnistamisen+periaatteista+ja+k%C3%A4yt%C3%A4nteist%C3%A4+korkeakouluissa+%2831.5.2019%29.pdf>

Mäkinen-Streng, M, Ojala, K. & Haltia, N. 2017. Opitulle tunnustusta - Aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen (AHOT) yleisyys, käytännöt ja kokemukset korkeakouluopiskelussa. Eurostudent VI - tutkimuksen artikkelisarja. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:35. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-496-2>

Mäkinen-Streng, M. 2016. Selvitys aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisesta suomalaisissa ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. OKM/7/040/2016.

Neuvoston suositus, annettu 20 päivänä joulukuuta 2012, epävirallisen ja arkioppimisen validoinnista. 2012. Euroopan Unionin virallinen lehti. Internet (Luettu 17.1. 2020): <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8b2f3b0a-4ffb-11e2-9294-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

Neuvoston suositus, annettu 22 päivänä toukokuuta 2017, eurooppalaisesta tutkintojen viitekehyksestä elinikäisen oppimisen edistämiseksi ja eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen perustamisesta elinikäisen oppimisen edistämiseksi 23 päivänä huhtikuuta 2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksen kumoamisesta. 2017. Euroopan Unionin virallinen lehti. Internet (Luettu 17.1. 2020): <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8b2f3b0a-4ffb-11e2-9294-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Luovuutta, dynamiikkaa ja toimintamahdollisuuksia ehdotus ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleiksi vuodesta 2021 alkaen. 2019. Opetus- ja

kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:35. Internet (Luettu 17.1. 2020):

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161252/okm35.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Osaaminen ratkaisee: Viitekehyksen laajentamistyöryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-615-7>

Opetusministeriö. 2007. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:4.

Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä (2017/120). Internet (Luettu 17.1.2020): <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170120>

Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista (794/2004). Internet (Luettu 17.1. 2020): <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2004/20040794>

Yliopistolaki (2009/558). Internet (Luettu 17.1. 2020): <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>